

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ
КОМІТЕТ З ПИТАНЬ ОСВІТИ, НАУКИ ТА ІННОВАЦІЙ

Р І Ш Е Н Н Я

До протоколу № 52
від 21 січня 2021 року

**Щодо вирішення проблем забезпечення організації,
фінансування та надання освітніх послуг здобувачам
загальної середньої освіти, які перебувають на тривалому
стаціонарному лікуванні в закладах охорони здоров'я**

Заслухавши у порядку здійснення Комітетом Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій контрольних функцій інформацію заступника голови комітету Колебошина С.В., про проблематику забезпечення організації, фінансування та надання освітніх послуг здобувачам загальної середньої освіти, які перебувають на тривалому стаціонарному лікуванні в закладах охорони здоров'я та розглянувши надіслані до Комітету матеріали Міністерства освіти і науки України, Міністерства охорони здоров'я України та його територіальних підрозділів, Міністерства соціальної політики України, Міністерства фінансів України, фахових громадських організацій, Комітет відзначає таке.

Припис Конституції України (стаття 53) про обов'язковість, доступність і безоплатність повної загальної середньої освіти не передбачає виключень для будь-яких громадян України, зокрема і за станом здоров'я. Положення статті 24 Конституції України забороняє привілеї чи обмеження за будь-якими ознаками. При цьому, людина визнається в Україні найвищою соціальною цінністю; її права, свободи та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави; їх утвердження і забезпечення є головним обов'язком держави (стаття 3).

Конвенція ООН про права дитини, ратифікована Постановою Верховної Ради України № 789-ХІІ від 27.02.1991 року зобов'язує Україну як державу-учасницю забезпечити доступність середньої освіти для всіх дітей (стаття 28), і окремо передбачає зобов'язання забезпечити дитині з особливими потребами ефективний доступ до послуг у галузі освіти і професійної підготовки таким чином, який призводить до найбільш повного по можливості втягнення дитини в соціальне життя і досягнення розвитку її особи, включаючи культурний і духовний розвиток дитини, ставлять за мету аби дитина з особливими потребами вела повноцінне і достойне життя в умовах, які забезпечують її

гідність, сприяють почуттю впевненості у собі і полегшують її активну участь у житті суспільства; закріплюють право дитини з особливими потребами на особливе піклування та допомогу, яка відповідає стану дитини та становищу її батьків або інших осіб, які забезпечують турботу про дитину (стаття 23); передбачає, що освіта дитини має бути спрямована на розвиток особи, талантів, розумових і фізичних здібностей дитини в найбільш повному обсязі (стаття 29).

(Базовий) Закон України “Про освіту” гарантує право на освіту незалежно від стану здоров’я (стаття 3).

Згідно з чинним Законом України “Про повну загальну середню освіту” з відповідними змінами та доповненнями, забезпечення *обов’язковості* здобуття громадянами України повної загальної середньої освіти - є одним з основних завдань законодавства України про загальну середню освіту (стаття 2). Вказаний закон вимагає створити в Україні рівні умови для здобуття повної загальної середньої освіти. Забезпечити і гарантувати кожному громадянину України, кожній дитині незалежно від підстав її перебування в Україні безоплатне здобуття доступної та якісної повної загальної середньої освіти на кожному її рівні у державних та комунальних закладах освіти за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів. При цьому, жоден учасник освітнього процесу не повинен зазнавати жодних форм дискримінації, зокрема мати будь-які обмеження в освітньому процесі або у праві брати участь у заходах, що проводяться в закладі освіти (статті 6, 7).

Забезпечення здобуття максимально якісної повної загальної середньої освіти якомога більшою кількістю дітей які проходять тривале стаціонарне лікування - вимагають і національні інтереси у сфері розпорядження людським капіталом. Адже, з урахуванням особливих потреб, викликаних станом здоров’я і додатковими матеріальними витратами, таким випускникам буде важче конкурувати на ринку найманої праці і у підприємницькій діяльності. Але їх успіх потрібен не лише їм самим та їх близьким, а й державі, адже збільшуватиме доходну частину бюджетів усіх рівнів через сплачені ними додаткові суми податків та зборів, і зменшуватиме витратну частину бюджетів на суми заощаджених соціальних виплат з їх утримання. Для цього, освітній чинник їх професійного успіху має бути забезпечений максимально.

Таким чином, Конституція України і Закон України “Про повну загальну середню освіту” гарантують, національні інтереси і міжнародні зобов’язання вимагають, а держава має створити і забезпечити функціонування механізму реалізації конституційного права на загальну середню освіту, зокрема незалежно і від стану здоров’я дитини шкільного віку яка є здобувачем.

Спеціально для здобувачів повної загальної середньої освіти, які перебувають на стаціонарному лікуванні в закладі охорони здоров’я, прийнятим у 2020 році Законом України “Про повну загальну середню освіту” (стаття 8), передбачені закріплення засновниками закладів загальної середньої освіти закладами охорони здоров’я, діяльність закладів освіти та їх філій на території закладу охорони здоров’я, створення додаткових класів, визначення форми здобуття освіти, затвердження індивідуального навчального плану, визначення іншого найбільш сприятливого для дитини способу здобуття освіти з

використання приміщень, обладнання, іншої матеріально-технічної бази відповідного закладу охорони здоров'я. Визначено, що порядок організації здобуття загальної середньої освіти в закладах охорони здоров'я затверджується центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки спільно з центральним органом виконавчої влади у сфері охорони здоров'я.

Станом на теперішній час в Україні діє Положення про особливості організації форм здобуття загальної середньої освіти в закладах охорони здоров'я, затверджене спільним наказом Міністерства освіти і науки України та Міністерства охорони здоров'я України від 13 листопада 2018 року № 1232/2067, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 07 грудня 2018 року за № 1391/32843 (далі - наказ № 1232/2067). Даним Положенням, передбачене надання освітніх послуг закладами загальної середньої освіти, які закріплені засновниками за закладом охорони здоров'я відповідно до законодавства і спеціально укладених договорів про співпрацю, з можливістю залучення педагогічних працівників закладу освіти, в яких дитина попередньо здобувала загальну середню освіту, у інституційній (очній, дистанційній) та індивідуальній (екстернат, педагогічний патронаж) формах, за заявою батьків учнів або їх інших законних представників, зокрема з можливістю надання освітніх послуг біля стаціонарного лікарняного ліжка здобувача освіти.

Таким чином, центр тяжіння відповідальності за вирішення цього кластеру завдань припадає на звичайні заклади середньої освіти і територіальні підрозділи профільних міністерств.

Зібрані дані по 24 областях України свідчать, що у абсолютній більшості випадків, такий підхід є неефективним. Виявлено ознаки масового ненадання освітніх послуг здобувачам загальної середньої освіти, за формального звітування про їх, начебто, надання. За інформацією з незалежних джерел, у 2019/2020 навчальному році освітніми послугами було охоплено лише близько 1000 (з 28 338, тобто 4%) здобувачів загальної середньої освіти на тривалому лікуванні в 7 з 251 актуальних закладів охорони здоров'я України.

При цьому, ані на загальнодержавному, ані на регіональному, ані на місцевому рівнях не здійснюються статистичний облік і звітність щодо кількості дітей шкільного віку які перебувають на тривалому стаціонарному лікуванні протягом навчального року, відсутнє необхідне для цього нормативне підґрунтя, що ускладнює планування надання освітніх послуг і бюджетні розрахунки щодо його фінансування.

Все це створює умови для регулярного масового невиконання конституційного припису про обов'язковість, доступність і безоплатність повної загальної середньої освіти для здобувачів в Україні, недодержання дотичних норм національного освітнього законодавства і зобов'язань України за міжнародним договором Конвенцією ООН про права дитини. Негативними наслідками є вимушений вихід дітей-здобувачів загальної середньої освіти з освітнього процесу та соціального життя, психологічний тиск з боку однолітків, викладачів, відставання за рівнем знань від однолітків, ставання об'єктами булінгу в школах, що негативно впливає на психологічний стан і швидкість

одужання, може викликати рецидиви тяжких захворювань, збільшення навантаження на соціальні статті витрат бюджетів усіх рівнів.

Разом з тим, у місті Києві громадською організацією “Маленьке серце з мистецтвом” з 2016 року впроваджується успішна практика забезпечення конституційного права на освіту дітей, які перебувають на стаціонарному лікуванні в лікувальних закладах з потенціалом національного масштабування - мережа “Шкіл Супергероїв”, перша з яких була створена для маленьких пацієнтів центру “Клініка для лікування дітей, хворих на ВІЛ-інфекцію/СНІД” Національної дитячої спеціалізованої лікарні “ОХМАТДИТ” Міністерства охорони здоров’я України. Наразі в НДСЛ “ОХМАТДИТ” створені і діють 2 навчальні класи; бібліотека, що налічує 10 000 книжок навчальної та художньої літератури, майданчик на подвір’ї з інклюзивними гойдалками, мініфутбольним полем, городиком та світлофорами. Для підготовки спеціалізованих педагогічних працівників, розроблено онлайн-курс “Як навчати супергероїв? Онлайн-курс з підготовки лікарняних вчителів” <https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:Vidrozhennia+SHWA101+2020/about>. Розроблена авторська айдентика проекту, соціальна франшиза “Школа Супергероїв: посібник із втілення”, повне керівництво з відкриття “Школи Супергероїв” в лікарні, яке містить бренд-бук, інструкції для вчителів, методику викладання, медичні норми та правила, особливості системи мотивації та всі юридичні й нормативні питання, які дозволяють дітям у будь-якому медичному закладі країни отримувати якісну освіту. За франшизою були створені і працюють “Школи Супергероїв” у Дитячій лікарні ім. Й. Башека в місті Житомир, у Житомирській обласній дитячій клінічній лікарні, с. Станешівка, у Херсонській обласній дитячій клінічній лікарні в м. Херсон; готуються до відкриття аналогічні школи в Дніпрі, Кривому Розі, Хмельницькому. Вказаною громадською організацією взято за мету, аби кожна дитина шкільного віку, в кожній з 24 областей України і в місті Києві, яка перебуває на середньо- і довгостроковому стаціонарному лікуванні - мала доступ до якісної повної загальної середньої освіти. Комітет бере до уваги, що протягом п’яти років в Україні немає аналогів цій практиці, з урахуванням її загальнонаціонального поширення, підкріпленого кадровою базою, її доробком, організацією роботи та її результатами.

Водночас, попри очевидну потребу і всупереч припису статті 53 Конституції, в Україні досі на національному рівні не удосконалено порядок організації надання освітніх послуг здобувачам загальної середньої освіти, які перебувають на тривалому стаціонарному лікуванні в закладах охорони здоров’я, не затверджено порядок фінансування надання освітніх послуг цій категорії здобувачів. Фінансування відбувається спорадично, коштом окремих територіальних громад або приватних благодійників і благодійниць.

Вбачається чітка потреба в утворенні національного координаційного центру, який відповідально взяв би на себе функції підготовки і підвищення кваліфікації необхідної особливої категорії педагогічних працівників, допуску їх до надання освітніх послуг, нагляду за їх якістю включаючи дотримання державного стандарту освіти, забезпечення безперервності навчального процесу

для здобувачів що потрапляють на тривале лікування до закладів охорони здоров'я і повертаються, по завершенню лікування, до звичайних закладів освіти, розподіл бюджетного фінансування з урахуванням необхідності забезпечення додаткової мотивації педагогічним працівникам, які працюють з цією категорією здобувачів (що включає, серед інших, пацієнтів з ВІЛ, СНІД, психіатричними, онкологічними патологіями).

Заповнення інституційної прогалини, і національне масштабування кращих практик на основі розв'язання проблем фінансування дозволять напрацювати матеріал для ефективного унормування порядку організації здобуття загальної середньої освіти в закладах охорони здоров'я, як того вимагає Закон України "Про повну загальну середню освіту" (стаття 8).

Міністерство фінансів України у своєму листі Комітетові (*вих. № 07010-03-2/34380 від 10.11.2020 р.*) зазначило, що питання щодо можливої моделі державного фінансування надання освітніх послуг у закладах охорони здоров'я України має розробляти Міністерство освіти і науки України, відповідно до своєї компетенції.

Міністерство освіти і науки України у своєму листі Комітетові (*1/10-4045 від 13.11.2020 р.*) зазначило, що ним було розроблено проект розпорядження Кабінету Міністрів України з питань організації надання освітніх послуг в закладах охорони здоров'я яким передбачено створення на засадах державно-приватного партнерства освітньої установи з метою організації та забезпечення надання таких освітніх послуг дітям на тривалому стаціонарному лікуванні, але проект не погоджено Міністерство фінансів України і Міністерством економічного розвитку України; робота над оновленою моделлю надання освітніх послуг в лікарнях дітям, які потребують довготривалого лікування, ведеться.

Міністерством підтверджено проблеми у реалізації власноруч розробленого Порядку від 13.11.2018 №1232/2067, факт ненадання якісних освітніх послуг переважній більшості дітей-здобувачів дошкільної або повної загальної середньої освіти, які потрапляють на середньо- чи довгострокове лікування до закладів охорони здоров'я, непридатність обраної моделі надання освітніх послуг, визначено дефіцит необхідних складових: спеціальних якостей (особливої психологічної стійкості, взаємозамінності, нестандартного мислення) спеціальних знань, методик роботи і підготовки (зокрема, медичної) педагогічних працівників, окремого графіку їх роботи, належної матеріальної мотивації, зокрема особливих правил тарифікації та обрахування педагогічного навантаження і розміру заробітної плати.

Міністерством запропоновано створення нової освітньої установи, координаторами функціонування якої мають стати Міністерство освіти і науки України і Міністерство охорони здоров'я України, а до складу наглядової ради мають увійти представники громадськості, педагогічної спільноти; визначення основним методичним центром Установи Національної дитячої спеціалізованої лікарні "Охматдит" Міністерства охорони здоров'я України із функціонуючою "Школою Супергероїв" зусиллями громадської організації "Маленьке серце з

мистецтвом”, якою також утримуються і наповнюються 6 аналогічних шкіл щорічною вартістю близько 700 тис. грн кожна.

Міністерство зауважує, що оскільки переважна більшість дітей-здобувачів загальної середньої освіти даної категорії перебувають у спеціалізованих лікарнях, які знаходяться не за місцем їх проживання і надають медичні послуги дітям з усієї України, фінансування надання освітніх послуг таким дітям має відбуватися з державного бюджету, а не з місцевих бюджетів.

Міністерство соціальної політики України у своєму листі Комітетові (вих. №30102013537402001) повідомило, що не має пропозицій до моделі надання освітніх послуг в закладах охорони здоров'я.

Міністерство охорони здоров'я України, департаменти і управління охорони здоров'я областей України і міста Києва у своїх листах, повідомленнях, інформації Комітетові (вих. № 25-04/34862/2-20 від 19.11.2020 р. та ін.) вказали що затвердженими звітними формами не передбачений збір інформації у віковій групі 6-18 років, надали інформацію про заклади охорони здоров'я де надаються стаціонарні медичні послуги дітям шкільного віку, сконцентровано таких дітей на середньо- і довготривалому лікуванні на протязі навчального року, і статистичні дані щодо дітей-здобувачів загальної середньої освіти які перебували на середньо- і довгостроковому стаціонарному лікуванні у закладах охорони здоров'я в областях України і в місті Києві протягом 2019/2020 навчального року.

Прем'єр-міністром України 07.12.2020 року видане доручення Міністерству освіти і науки України, разом з Міністерством охорони здоров'я України, Міністерством фінансів України, Міністерством економічного розвитку України, Міністерством юстиції України та іншими зацікавленими сторонами підготувати та подати Кабінету Міністрів проект акту щодо створення освітньої установи із забезпечення організації та надання освітніх послуг у сфері дошкільної, повної загальної середньої освіти вихованцям, учням, які перебувають на тривалому стаціонарному лікуванні в закладах охорони здоров'я.

З урахуванням наведеної інформації, рішення підкомітету з питань загальної середньої, інклюзивної освіти та освіти на тимчасово окупованих територіях від 18 січня 2021 року та обговорення порушеного питання **Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій вирішив:**

1. Взяти до відома інформацію про проблеми забезпечення організації, фінансування та надання освітніх послуг здобувачам загальної середньої освіти, які перебувають на тривалому стаціонарному лікуванні в закладах охорони здоров'я.

2. Визнати стан нормативно-правової бази у сфері організації, фінансування та надання освітніх послуг здобувачам загальної середньої освіти, які перебувають на тривалому стаціонарному лікуванні в закладах охорони здоров'я, таким що не забезпечує реалізації вимог Конституції і законів України,

чинного міжнародного договору України гарантувати цій категорії здобувачів доступність і безоплатне здобуття якісної повної загальної середньої освіти.

3. Відзначити кращі практики проекту “Школа супергероїв” Громадської організації “Серце з мистецтвом” із надання освітніх послуг у сфері повної загальної середньої освіти тим її здобувачам, які перебувають на тривалому стаціонарному лікуванні в закладах охорони здоров’я, рекомендувавши їх до впровадження на загальнонаціональному рівні.

4. Рекомендувати Кабінету Міністрів України:

4.1. Розглянути і затвердити проект положення про освітню установу із забезпечення організації та надання освітніх послуг у сфері повної загальної середньої освіти тим її здобувачам, які перебувають на тривалому стаціонарному лікуванні в закладах охорони здоров’я на методичній і організаційній базі проекту “Школа Супергероїв” Громадської організації “Серце з мистецтвом”.

5. Рекомендувати Міністерству освіти і науки України:

5.1. у скорочені терміни розробити нормативні і статутні документи освітньої установи із забезпечення організації та надання освітніх послуг у сфері повної загальної середньої освіти тим її здобувачам, які перебувають на тривалому стаціонарному лікуванні в закладах охорони здоров’я;

5.2. індивідуалізувати статистичні облік та звітність щодо освітніх послуг, що надаються здобувачам загальної середньої освіти які два тижні і більше поспіль перебувають на стаціонарному лікуванні в закладах охорони здоров’я, запровадивши їх щорічний збір і обліковування окремим рядком по рівнях освіти;

5.3. разом з Міністерством фінансів України, опрацювати і узгодити траєкторію і порядок фінансування освітніх послуг, що надаються здобувачам загальної середньої освіти які два тижні і більше поспіль перебувають на стаціонарному лікуванні в закладах охорони здоров’я.

6. Рекомендувати Міністерству охорони здоров’я України:

6.1. запровадити обов’язкові регулярні збір та обліковування статистичних даних щодо дітей у віці з 6 до 18 років включно, які проходять стаціонарне лікування в закладах охорони здоров’я на усій території України тривалістю більше 14 днів поспіль, більше 30 днів поспіль протягом кожного навчального року, і більше 1 року поспіль, в розрізі нозологій і областей та міста Києва;

6.2 щороку передавати вказані статистичні дані Міністерству освіти і науки України, разом з переліком закладів охорони здоров’я дитячого профілю обласного значення, туберкульозних диспансерів, психіатричних лікарень, та інших закладів охорони здоров’я де перебували на стаціонарному лікуванні протягом 14 і більше днів поспіль діти у віці від 6 до 18 років включно.

7. Рекомендувати Міністерству фінансів України:

7.1. забезпечити виділення коштів на фінансування освітніх послуг, що надаються здобувачам загальної середньої освіти які два тижні і більше поспіль перебувають на стаціонарному лікуванні в закладах охорони здоров'я.

7.2. разом з Міністерством освіти і науки України, опрацювати і узгодити траєкторію і порядок фінансування освітніх послуг, що надаються здобувачам загальної середньої освіти які два тижні і більше поспіль перебувають на стаціонарному лікуванні в закладах охорони здоров'я.

8. Контроль за виконанням цього рішення покласти на Голову Комітету Сергія Бабака.

Голова Комітету

С.В. Бабак